

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОБОРОНИ УКРАЇНИ
Науковий центр проблем виховання доброчесності та запобіганні корупції
у секторі безпеки та оборони

Методичні рекомендації
щодо вжиття заходів впливу на корупційні ризики під час
проведення вступної кампанії в Національному
університеті оборони України у 2025 році

м. Київ
2025

Розглянуто та схвалено на засіданні наукового центру проблем виховання доброчесності та запобіганні корупції у секторі безпеки та оборони; протокол № 8 від 26 червня 2025 року.

Відповідальний виконавець полковник Володимир Бевз.

Контакти: 21-446; (044) 271-09-46; (067) 750-99-51.

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Загальні заходи контролю щодо корупційних ризиків вступної кампанії.	3
2. Опис корупційних ризиків та їх проявів	4
3. Рекомендовані заходи впливу на корупційні ризики	7
4. Заходи впливу на ймовірні (не ідентифіковані) корупційні ризики	9
5. Дотримання під час вступної кампанії спеціальних вимог, визначених Законом	9
Корисні посилання	11

У цих Методичних рекомендаціях вживаються такі скорочення:

ВВНЗ – вищий військовий навчальний заклад

Закон – Закон України “Про запобігання корупції”

МОУ – Міністерство оборони України

НАЗК – Національне агентство з питань запобігання корупції

НУОУ – Національний університет оборони України

Вступ.

Ці Методичні рекомендації розроблено науковим центром проблем виховання доброчесності та запобігання корупції у секторі безпеки та оборони відповідно до рішення начальника НУОУ (пункт 10 протоколу наради з керівним складом НУОУ від 20.06.2025) в частині, що стосується аналізу корупційних ризиків під час проведення вступної кампанії 2025 року та вжиття превентивних заходів.

У Методичних рекомендаціях враховано досвід запобігання корупції у вищих навчальних закладах, узагальнений Національним агентством з питань запобігання корупції, та з урахуванням оновлених процедур вступної кампанії, що запроваджені у зв'язку з російською збройною агресією проти України¹.

Мета Методичних рекомендацій: формування єдиного підходу до дотримання антикорупційних заборон і обмежень та інших спеціальних вимог як невід'ємної складової запобігання вчиненню корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень, а також формування позитивного іміджу НУОУ і ділової репутації посадових (службових) осіб, які уповноважені на здійснення відповідних функцій і повноважень під час організації та проведення вступної кампанії 2025 року.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до положень Законів України “Про запобігання корупції”, “Про освіту”, “Про вищу освіту” та інших нормативно-правових актів з питань надання освітніх послуг в НУОУ.

Аналіз можливих корупційних ризиків проведено з урахуванням Правил прийому на навчання у НУОУ в 2025 році², затверджених Вченою радою НУОУ (протокол № 15 від 27.12.2024 зі змінами згідно протоколів)) та начальником університету 29.12.2024.

1. Загальні заходи контролю щодо корупційних ризиків вступної кампанії.

До загальних (умовно “традиційних”) превентивних антикорупційних заходів під час вступної кампанії слід віднести такі заходи контролю, ефективність яких підтверджена практикою їх застосування в закладах освіти різних типів, а саме:

1. Правила прийому та інші супутні відомості оприлюднюються на вебсайті (вебсторінці) закладу освіти.

¹ 1) Корупційні ризики вступної кампанії 2022. Стратегічний аналіз корупційних ризиків. Київ: Національне агентство з питань запобігання корупції, Асоціація юридичних клінік України, 2022 – 37 с. Посилання на сайт НАЗК: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/Ryzyky-vstupnoi-kampanii-.pdf>;

2) Корупційні ризики у вищій освіті. ТОП 25: Стратегічний аналіз корупційних ризиків, авторський колектив, відповідальна експертка Марія ЦИП'ЯЩУК. - Київ: Національне агентство з питань запобігання корупції, Асоціація юридичних клінік України, 2022 - 106 с. Посилання на сайт НАЗК: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/06/TOP_25_koruptsiy-ni_ryzyky_u_vyshhiy-osviti.pdf.

² Правила прийому на навчання у НУОУ в 2025 році, затверджені Вченою радою НУОУ (протокол № 15 від 27.12.2024 зі змінами згідно протоколів № 3 від 01.04.ю2025, № 6 від 19.05.2025) та начальником університету 29.12.2024. Посилання на сайт НУОУ: <https://nuou.org.ua/assets/documents/pp-nduu-2025.pdf>.

2. Програми вступних випробувань освіти обов'язково оприлюднюються на офіційному вебсайті закладу освіти.

3. Для виконання покладених на приймальну комісію завдань і здійснення нею своїх функцій утворюються підрозділи приймальної комісії (предметні екзаменаційні, комісії для проведення співбесід, медичного огляду тощо), до складу яких допускається включати науково-педагогічних, педагогічних та наукових працівників інших ВВНЗ та наукових установ, а також представників органів військового управління.

4. Забезпечення відкритості та прозорості вступної кампанії, у тому числі шляхом допуску на засідання приймальної комісії представників засобів масової інформації та громадськості.

5. Громадські організації можуть звернутися із заявою про надання їм права спостерігати за роботою приймальних комісій. Громадські організації, яким надано таке право, можуть направляти на засідання приймальних комісій своїх спостерігачів, які, у свою чергу, можуть ознайомлюватися з документами, що надаються членам приймальної комісії до початку засідання.

6. Вступники мають право оскаржити результати внутрішніх вступних випробувань, індивідуальної усної співбесіди, конкурсного відбору тощо, подавши заяву про апеляцію до апеляційної комісії закладу освіти.

7. Рейтингові списки рекомендованих до зарахування вступників мають обов'язково оприлюднюватися на офіційному вебсайті закладу освіти або в інший спосіб мають бути у публічному доступі для зацікавлених фізичних та юридичних осіб.

Наведені заходи хоч і сприяють підвищенню прозорості процесів вступної кампанії, однак їх недостатньо для мінімізації корупційних ризиків, які можуть виникати в умовах автономії закладу освіти, особистої недоброчесності учасників вступної кампанії (члени приймальних комісій, адміністрація закладу освіти, вступники та зацікавлені особи), також особливостей, пов'язаних із правовим режимом воєнного стану.

2. Опис корупційних ризиків та їх проявів.

2.1. Корупційний ризик: неправомірний вплив третіх осіб на адміністрацію закладу освіти.

Опис ризику:

Заклади вищої освіти, у тому числі ВВНЗ, мають широкий спектр зовнішніх взаємовідносин та перебувають під впливом різних інституцій (керівництво відомства та органів військового управління, представники органів державної влади та місцевого самоврядування, політичні діячі та представники політичних партій, суб'єкти підприємницької діяльності, ЗМІ, неурядові організації, міжнародні та національні партнери тощо).

Зважаючи на те, що керівник закладу освіти є головою приймальної комісії, саме на нього можуть здійснювати неправомірний вплив. Такий ризик проявляється шляхом зловживання впливом з боку третіх осіб на керівництво

закладу освіти під час проведення вступних випробувань, формування рейтингу вступників та їх зарахування на навчання.

У таких випадках є ризик неправомірного впливу на адміністрацію закладу освіти (керівник, заступники, керівники структурних підрозділів) з метою їх впливу на рішення приймальної та екзаменаційних комісій. За таких обставин порушується регламент роботи цих колегіальних органів, нівелюються результати внутрішніх вступних випробувань, а самі процедури мають “штучний” характер.

Джерела ризику:

- 1) Дискреція повноважень адміністрації у прийнятті правил прийому закладу освіти.
- 2) Широка дискреція керівника закладу освіти через розширення його повноважень за рахунок його головування у приймальній комісії.
- 3) Організаційно-правова, фінансова, партнерська залежність закладу освіти від зовнішніх суб’єктів (органи влади, представники бізнесу, неурядовий сектор та інші види партнерств).
- 4) Обмеження щодо зарахування на навчання вступників в межах ліцензованого обсягу у співвідношенні до загальної чисельності вступників з урахуванням наявності у них визначених законодавством пільг і переваг.
- 5) Підвищений попит на підготовку військових фахівців в умовах воєнного стану

2.2. Корупційний ризик: неправомірний вплив адміністрації закладу освіти на роботу приймальної комісії.

Опис ризику:

Положенням про приймальну комісію НУОУ визначено, що персональний склад приймальної комісії формується керівником закладу освіти, який одночасно є головою приймальної комісії.³

Заступником голови приймальної комісії призначається заступник керівника закладу освіти, відповідальний секретар приймальної комісії та його заступники призначаються наказом керівника закладу освіти одноосібно без попереднього обговорення та затвердження (опрацювання пропозицій) будь-яким колегіальним (дорадчо-консультативним) органом закладу освіти.

Такий порядок формування приймальної комісії може створювати залежність її членів від рішення керівництва та призводити до дискреції і зловживання повноваженнями з боку адміністрації закладу освіти під час проведення фахових випробувань, індивідуальних співбесід та/або оцінювання інших результатів вступних випробувань з метою сприяння у прийомі на навчання близьких/пов’язаних осіб.

Вплив на рішення приймальної комісії також може використовуватись для отримання неправомірної вигоди окремими посадовими (службовими)

³ Положення про приймальну комісію НУОУ, затверджене наказом начальника університету від 02.07.2022 № 192. Посилання на сайт НУОУ: <https://nuou.org.ua/assets/documents/pol-pr-kom-22.pdf>

особами від зацікавлених осіб, їх представників або третіх осіб за обіцянку сприяти позитивному оцінюванню результатів вступних випробувань. При цьому також присутній ризик шахрайських дій сторонніх осіб, які можуть подавати себе як уповноважені представники НУОУ.

Джерела ризику:

- 1) Непрозорий порядок формування персонального складу приймальної комісії закладу освіти.
- 2) Залежність членів приймальної комісії від адміністрації закладу освіти.
- 3) Обмежена можливість зарахування на навчання у межах ліцензованого обсягу з урахуванням наявних у вступників пільг і переваг та потреб у підготовці військових фахівців в умовах воєнного стану.

2.3. Корупційний ризик: фальсифікація результатів оцінювання знань та вмінь вступників під час вступних випробувань, здачі спортивних нормативів, конкурсного відбору тощо.

Як показує практика, окремі фахові випробування в закладах освіти можуть проводитися як звичайний письмовий іспит без використання автоматизованих систем і “вручну” перевірятися членами приймальної/екзаменаційної комісії.

Програми вступних випробувань, спортивних нормативів, структура оцінки та порядок оцінювання, як правило, розробляються членами комісії і затверджуються головою приймальної/екзаменаційної комісії та саме від них залежить їх чіткість, зрозумілість та прозорість. Існує можливість доволі загального визначення цих критеріїв. Зазначені недоліки можуть призвести до зловживань з боку членів комісії при оцінюванні фахових випробувань, результатів здачі спортивних нормативів тощо.

Це сприяє виникненню ризику вимагання або отримання неправомірної вигоди членами приймальної/екзаменаційної комісії та іншими відповідальними за прийом особами за фальсифікацію результатів випробувань, надання вступникам правильних відповідей та/або можливості списування, заміну або спотворення (дописування відповідей) письмової роботи за грошову або іншу матеріальну винагороду.

Невизначеність та загальний характер критеріїв оцінювання дозволяє оцінювати результати на власний розсуд відповідальних осіб. Це сприяє суб’єктивному оцінюванню та неправомірному впливу керівництва/працівників закладу освіти на роботу приймальної/екзаменаційної комісії під час вступу за внутрішніми вступними випробуваннями.

Джерела ризику:

1. Не визначено чітких критеріїв проведення, змісту та оцінки внутрішніх вступних випробувань для вступників.
2. Суб’єктивізм при оцінюванні знань та вмінь вступників членами приймальної/екзаменаційної комісії під час внутрішніх вступних випробувань.

3. Несвоєчасне оприлюднення програми внутрішніх вступних випробувань, що унеможлиблює належну підготовку вступників до здачі цих випробувань.

4. Недостатній контроль за вступниками під час проведення внутрішніх вступних випробувань через формальність процедури та/або недобросовісність членів предметних екзаменаційних комісій.

2.4. Наслідки реалізації корупційних ризиків:

1) Порушення прав учасників освітнього процесу на справедливі та рівні умови вступу до закладу освіти.

2) Формування недоброчесного освітнього середовища закладу освіти.

3) Негативні іміджеві наслідки для закладу освіти та зниження довіри до адміністрації закладу освіти.

4) Підрив ділової репутації представників закладу освіти (науково-педагогічні працівники, керівний склад, інші співробітники).

5) Формування недовіри всередині колективу закладу освіти (серед самих учасників освітнього процесу).

6) Вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень з притягненням винних осіб до кримінальної, адміністративної та дисциплінарної відповідальності.

3. Рекомендовані заходи впливу на корупційні ризики.

3.1. Щодо нейтралізації адміністративного впливу на процеси вступної кампанії:

1. Максимально можливе розмежування повноважень керівника закладу освіти з головуванням у приймальній комісії.

2. Попередня перевірка потенційних кандидатів (членів) до складу приймальної, екзаменаційної та апеляційної комісій на наявність приватного інтересу до остаточного затвердження їх складу (початку роботи комісії).

3. Залучення до здійснення моніторингу діяльності приймальної комісії спеціально уповноважених осіб (незалежних спостерігачів).

4. Надання можливості спеціально уповноваженим особам (незалежним спостерігачам) попередньо ознайомитися із документами вступників, особливо звернувши увагу на пільгові категорії вступників та документальне підтвердження їх правового статусу.

5. Візування антикорупційним уповноваженим відповідного наказу керівника закладу освіти про зарахування на навчання, виданого на підставі рішення приймальної комісії.

6. Оприлюднення на офіційному вебсайті закладу освіти або забезпечення в інший спосіб публічного доступу для зацікавлених фізичних та юридичних осіб до рейтингових списків вступників.

7. Надання можливості включення до складу приймальної комісії представників від громадської антикорупційної спільноти або їх участь у роботі приймальної комісії в якості незалежних спостерігачів.

8. Забезпечення громадського контролю за роботою приймальної комісії: залучення представників громадських організацій, засобів масової інформації.

9. Формування та оприлюднення рейтингового списку вступників, моніторинг спеціально уповноваженими особами (незалежними спостерігачами) цього рейтингу.

10. Оприлюднення на офіційному вебсайті закладу освіти або забезпечення в інший спосіб публічного доступу для зацікавлених фізичних та юридичних осіб до рейтингових списків та списків зарахованих вступників, у тому числі з урахуванням наявності у них пільг для позаконкурсного зарахування.

3.2. Щодо забезпечення відкритості та прозорості під час проведення прийому на навчання:

1. Розробка прозорих і зрозумілих критеріїв оцінювання внутрішніх вступних випробувань, їх завчасне оприлюднення на офіційному вебсайті закладу освіти з метою попередньої підготовки до їх складання.

2. Забезпечення громадського контролю за роботою приймальної комісії, у тому числі із залученням представників громадських організацій, засобів масової інформації та інших зацікавлених спільнот.

3. Забезпечення зовнішнього контролю за проведенням та оцінюванням результатів вступних випробувань спеціально уповноваженими особами (незалежними спостерігачами).

3.3. Щодо упередження фальсифікації результатів вступних випробувань та конкурсного відбору вступників:

1. Забезпечення фото- та/або відеофіксації процедури здачі спортивних нормативів вступниками.

2. Завчасне оприлюднення списків учасників та результатів здачі спортивних нормативів на вебсайті закладу освіти та/або забезпечення публічного доступу до цієї інформації зацікавленим фізичним та юридичним особам.

3. Моніторинг проведення іспиту, оцінки письмових робіт, фіксації результатів здачі спортивних нормативів вступниками спеціально уповноваженою особою (незалежним спостерігачем).

4. Застосування рандомного порядку розподілу членів комісії серед груп вступників під час здачі спортивних нормативів, інших фахових випробуваннях.

5. Розроблення та затвердження процедури проведення усної співбесіди, переліку запитань, які мають бути встановлені під час усної співбесіди, критеріїв оцінювання відповідей вступника.

6. Оприлюднення розширеного переліку запитань, які можуть задавати на співбесіді.
7. Рандомний вибір запитань при проведенні співбесіди.
8. Застосування відео- та аудіофіксації проведення індивідуальних усних співбесід.
9. “Знеособлення вступника” – вступника ідентифікує визначена відповідальна особа (не член приймальної/екзаменаційної комісії). Відповідно до відома комісії доводиться лише ідентифікаційний номер (шифр) вступника.
10. Забезпечення громадського контролю під час проведення вступних випробувань (іспит, співбесіда, здача нормативів), у тому числі із залученням представників від громадськості та/або зацікавленої спільноти в якості спостерігачів.
11. Запровадження електронного тестування замість усних іспитів з окремих предметів.
12. Перевірка письмових робіт на плагіат.

4. Заходи впливу на ймовірні (не ідентифіковані) корупційні ризики.

З метою превентивного реагування на ймовірні (не ідентифіковані) корупційні ризики доцільно застосувати комплекс заходів, а саме:

1. Визначення єдиних критеріїв відбору та вимог до вступників.
2. Визначення розумної та співмірної кількості квот для пільговиків з метою збереження конкурсного критерію під час вступу.
3. Забезпечення відкритості та прозорості процедур збору документів, критеріїв оцінки кандидатів, проведення співбесід тощо.
4. Візування антикорупційним уповноваженим наказів щодо порядку проведення, вимог та критеріїв оцінювання вступних випробувань, а також відповідних наказів керівника закладу освіти, прийнятих на підставі рішення приймальної комісії..
5. Інформування членів приймальної/екзаменаційної комісії з питань дотримання правил доброчесності та алгоритмів реагування на корупційні ризики під час проведення внутрішніх вступних випробувань.
6. Оприлюднення (поширення інформації) серед вступників та інших зацікавлених фізичних і юридичних осіб про канали повідомлення щодо фактів порушень корупційного характеру під час вступної кампанії.
7. Визначення уповноважених осіб для фіксації (документування) повідомлень про факти порушень під час вступної кампанії, встановлення причин та умов, що їм сприяли, та вжиття заходів реагування.

5. Дотримання під час вступної кампанії спеціальних вимог, визначених Законом.

Законом передбачено особливий порядок врегулювання конфлікту інтересів, який виникає в особи під час роботи у складі колегіального органу (ч. 2 ст. 35¹ Закону).

Зазначені правила врегулювання конфлікту інтересів мають застосовуватися під час участі особи в роботі таких колегіальних органів як приймальна, екзаменаційна та інші комісії, утворені для виконання відповідних функцій під час вступної кампанії.

Для члена комісії, у якого/якої виник конфлікт інтересів у конкретному питанні, діє правило “не має права брати участі у прийнятті рішення”, що зумовлює такі обмеження і заборони:

- заборону особі брати участь у підготовці документів для прийняття рішення комісією з відповідного питання;
- неможливість враховувати особу під час визначення кількості членів, необхідних для правомочності розгляду комісією відповідного питання;
- заборону на участь особи в розгляді (обговоренні) такого питання;
- заборону на участь особи в прийнятті рішення (голосуванні) з такого питання.

Така особа зобов’язана невідкладно, не пізніше наступного робочого дня, повідомляти про наявний конфлікт інтересів. Про конфлікт інтересів такої особи може заявити будь-який інший член комісії або будь-яка заінтересована особа, якої безпосередньо стосується питання, що розглядається.

Заява (повідомлення) про конфлікт інтересів члена комісії заноситься в протокол засідання цього колегіального органу.

Алгоритм реагування на виклики, пов’язані з конфліктом інтересів, визначені у п. 3 Порядку запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень і заборон щодо запобігання корупції в НУОУ, затвердженому наказом начальника університету № 420 від 31.07.2024, а також у Пам’ятці щодо порядку дій члена колегіального органу у разі виникнення конфлікту інтересів: дивитись за посиланням <https://nuou.org.ua/u/zap-kor.html>, <https://nuou.org.ua/assets/documents/zk-010-24-08.pdf>.

Щодо застосування особливого порядку врегулювання конфлікту інтересів, який виникає в особи під час роботи у складі колегіального органу, слід керуватися п. 6.7. Методичних рекомендацій НАЗК щодо застосування окремих положень Закону стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції (в редакції станом на 03.02.2025): дивитись за посиланням <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/n3-obov-yazky-u-zv-yazku-z-nayavnistyuu-konfliktu-interesiv/>.

Слід врахувати, що нехтування окремих вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (неповідомлення про наявність конфлікту інтересів, вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів) передбачає адміністративну відповідальність за статтею 172-7 Кодексу про адміністративні правопорушення.

Окрім того, стаття 67 Закону передбачає, що нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог цього Закону, підлягають скасуванню або можуть бути визнані незаконними в судовому порядку за заявою будь-якої зацікавленої особи.

Таким чином неналежне реагування на виявлений конфлікт інтересів може бути використано як правову підставу для визнання неправомірними і скасування відповідних рішень на різних стадіях вступної кампанії.

Корисні посилання

1. Закон України “Про запобігання корупції” від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
2. Наказ Міноборони від 05.02.2024 №81 (у редакції наказу Міноборони від 26.11.2024 року №767) “Про затвердження Положення про організацію системи роботи з питань запобігання та виявлення корупції в Міноборони, ЗСУ та ДССТ” (зі змінами) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mod.gov.ua/diyalnist/normativno-pravova-baza/polozhennya-pro-organizacziyu-sistemi-roboti-z-pitan-zapobigannya-ta-viyavlennya-korupczii-v-mou-zsu-ta-dsst-1>
3. Методичні рекомендації щодо застосування інструментів та механізмів для трансформації різних сфер функціонування закладів вищої освіти на засадах прозорості та доброчесності. Наказ МОН України від 17.04.2025 № 576 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/spilni-prohramy>
4. Методичні рекомендації НАЗК щодо застосування окремих положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та дотримання інших обмежень щодо запобігання корупції (станом на 03.02.2025) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://wiki.nazk.gov.ua/category/konflikt-interesiv/>
5. Стратегічний аналіз корупційних ризиків у вищій освіті. НАЗК, 2022 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/uk/strategichnyj-analiz-korupsiynyh-ryzykiv-vyshha-osvita/>
6. Організаційно-розпорядчі акти та інформаційно-методичні матеріали з антикорупційної тематики НУОУ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nuou.org.ua/u/zap-kor.html>